

ALACAKLI VEYA ORTAKLARIN ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNE KARŞI DOĞRUDAN ZARARLAR NEDENİYLE AÇILABİLECEKLERİ DAVALARDA ZAMANAŞIMI

*Yrd. Doç. Dr. Zekeriyya ARI **

I. GİRİŞ

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 336 hükmüne göre, yönetim kurulu üyeleri şirket namına yapmış olduğu sözleşme ve işlemlerden dolayı şahsen sorumlu olmazlar. Sorumluluk tüzel kişinin kendine aittir. Ancak Kanunda (TTK m. 336) belirtilen hallerde ve özellikle TTK m. 336/I/5'de belirtilen gerek kanunun gerek esas sözleşmenin kendilerine yüklediği sair vazifelerin kasten veya ihmal neticesi yapılmaması halinde yönetim kurulu üyeleri şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olurlar. Aynı şekilde KoopK m. 62/III'e göre, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kendi kusurları ile ileri gelen zararlardan dolayı sorumludurlar. Konu üçlü bir tasnif yapılarak ele alınabilir.

İlk olarak, anonim şirket, doğrudan ya da dolaylı olarak uğramış oldukları zararların tazmini amacıyla yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilir. Bu dava TTK m. 341'de düzenlenmiştir.

İkinci olarak, pay sahipleri veya şirket alacaklıları dolayısıyla uğradıkları zararların¹ tazmini amacıyla yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilirler. Ancak bu davada hükmolunacak tazminatın şirkete verilmesi

* Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Dolayısıyla uğranılan zarar, şirketin malvarlığının azalması sonucu şirketin doğrudan gördüğü zarardır. Şirketin zarar görmesi pay sahiplerinin paylarının değerini, kar paylarını vs etkileyeceği gibi alacaklıların alacaklarını elde edememesine de yol açabilir. Bu nedenle şirketin uğradığı doğrudan zarar pay sahipleri ile şirket alacaklılarının dolaylı zararını oluşturur.

gerekir (TTK m. 309)². Burada pay sahipleri ile şirket alacaklılarının dava hakkı şirketin dava hakkına sahip olmasından kaynaklanmaktadır³. Yönetim kurulu üyelerine karşı özellikle ortaklar tarafından açılan davaların büyük kısmının dolaylı zararlara dayandığı söylenebilir.

Üçüncü olarak pay sahipleri veya şirket alacaklıları doğrudan uğradıkları zararlar bakımından yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilirler. Bu davalarda hükmolunacak tazminatın pay sahiplerine veya şirket alacaklılarına verilmesi gerekir (TTK m. 309/I).

Zamanaşımı, hak sahiplerinin haklarını zamanında aramalarını sağlama, borçlulara üzerinden kanunda belirlenen süreler geçtiği halde kendilerinden talep edilmeyen borçlarını ödemekten kaçınma imkanı verme, toplumsal uyumsuzlukları belirli bir süre içinde sona erdirmeye, delilerin yok olması veya tanıkların somut olayı unutmamasını önleme ya da mahkemeleri çok eski uyumsuzluklar ile uğraştırmama gibi amaçlar için öngörülmuş sürelerdir⁴.

Yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında zamanaşımı çeşitli açılardan tartışmalara konu olmuştur.

Bu konudaki temel görüş ayrılığı TTK m. 309'da yer alan zamanaşımı sürelerinin şirket tarafından açılacak olan davalara uygulanıp uygulanmayacağı ile ilgilidir. Hâkim görüş⁵ ve Yargıtay⁶, TTK m. 309'un şirket tarafın-

2 “TTK'nun 556. maddesinin yaptığı atıf ile limited şirketler hakkında da uygulanması mümkün olan 336. maddesi uyarınca, yöneticilerin eylemleri doğrudan zarara yol açmışsa, yani bu eylemler sonunda yöneticiler, ortakların veya alacaklıların mal varlığında doğrudan azalmaya yol açmışsa, bu zararı veren yöneticilere karşı, zarar gören adına tazmin istemiyle dava açılması mümkündür. Ancak zarar doğrudan değil, dolayısı ile, yani ortak veya alacaklının değil, onların çıkarlarının bağlı olduğu şirket varlığında azalma şeklinde oluşmuşsa, TTK'nun 340. maddesi yollamasıyla, aynı yasanın 309. maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak davada, hükmolunacak tazminatın şirkete verilmek üzere istenmesi ve hükmedilmesi gerekmektedir” (11 HD. E 2008 / 8811, K. 2010 / 89, T. 11.01. 2010; hukuktur).

3 **Tekil** 223.

4 **Türk** 38; **Yıldız** 335.

5 **Çamoğlu**, Sorumluluk 134; **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp) p. 610, 611; **Pulaşlı** 338; **Helvacı**, Sorumluluk 109.

6 “Türk Ticaret Kanunu'nun meriyet ve tatbik şekil hakkındaki kanunun 41. maddesiyle Borçlar Kanunu'nun 126. maddesine eklenen 4. numaralı bentle aynı konuda 5 yıllık zamanaşımı süresi getirilmiş ise de, TTK'nun Borçlar Kanunu'na göre özel kanun niteliğinde bulunması nedeniyle davada TTK'nun 309. maddesinin son fıkrasında yer alan zama-

dan açılacak davalara da uygulanacağını kabul ederken, azınlıkta kalan görüş, TTK m. 309'un şirket ortakları ve alacaklıları ile ilgili olduğu yönündedir. Azınlıkta kalan görüşe ise⁷, zamanaşımını düzenleyen TTK m. 309'da atıf yapan TTK m. 340'ın şirket tarafından açılacak davalara yer vermediğini bu nedenle TTK m. 309'a yer alan zamanaşımı sürelerinin uygulanamayacağını, şirket bakımından BK m. 126/I/4 hükmünün uygulanması gerektiğini savunmaktadır.

Şirket alacaklılarının veya ortaklarının uğradıkları doğrudan/kişisel zararları ile ilgili zamanaşımı konusunun yapılan bu tartışmalar kapsamında ele alınması gerekmektedir. Zira şirket alacaklılarının veya ortaklarının doğrudan zararları bakımından şirketin dava açma hakkında olduğu gibi açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

İşte bu çalışmada anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışları ile üçüncü kişilere/alacaklılara veya ortaklara verdikleri doğrudan zararlar bakımından uygulanacak zamanaşımı süreleri belirlenecektir.

Ancak burada belirtmek gerekir ki, anonim şirketler ile ilgili olan bu çalışma hem anonim ve limited şirketlerin (TTK m. 556)⁸ yönetim ve denetim organları hem de komandit şirketler (TTK m. 476, 481) ve kooperatif (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m. 98 atfı ile) kooperatif yönetim kurul ve denetim organları için geçerli olacaktır⁹.

naşımı hükmünün uygulanması gerekir" (11 HD E. 1974/5185, K. 1975/3636, T. 02. 06. 1975; hukukturk).

7 **Türk** 5 vd.; **Tekil** 296, 297; **Ansay** 142.

8 "Türk Ticaret Kanununun 556. maddesine göre, limited şirket idarecilerinin mesuliyeti anonim şirketlerin bu hususlara ilişkin hükümlerine tabidir. Limited ortaklığın yönetimine memur edilen kimselerin yani, ister özden yönetimli ister seçimle bu sıfatı almış olsunlar ister ortak ister üçüncü kişi durumunda bulunsunlar yöneticinin sorumluluğuna anonim ortaklıkların yönetim kurulu üyeleri hakkındaki TTK.nun 336. ve 309. madde hükümleri aynen uygulanır. TTK.nun anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerine atıf, TTK.nun 341. maddesini de kapsar" (11 HD E. 2008 / 8773, K. 2010 / 202, T. 12/01/2010; hukukturk).

9 Kooperatifler Kanunu (KoopK.) m. 55-64 arasında yönetim kurulunu düzenlemiştir. Ancak söz konusu hükümlerde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna dair bir hüküm öngörülmemiştir. Bu nedenle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ile ilgili olarak KoopK. m. 98 gereği anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna dair TTK m. 336 ve ilgili diğer hükümlerin uygulanması gerekir.

II. DOĞRUDAN ZARAR KAVRAMI

Doğrudan zarar, şirket ortaklarının veya alacaklılarının yönetim kurulu üyelerinin fiilleri sonucu şirket zararından bağımsız olarak uğramış oldukları zarardır. Davacının uğradığı zararın doğrudan ya da dolaylı olduğunun belirlenmesi aynı zamanda bu zarara hangi zamanaşımı sürelerinin de uygulanması gerektiği bakımından önem taşımaktadır. Zira pay sahipleri veya alacaklıların *dolaylı* olarak uğradıkları zarar ile ilgili TTK m. 309'da yer alan zamanaşımı süresinin uygulanmasında bir tereddüt yoktur. Ancak doğrudan zarar söz konusu olduğunda uygulanacak olan zamanaşımı süresinin tespiti özellik arz etmektedir.

Doğrudan zarar, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu eylem ve işlemleri sonucu şirket ortaklarının veya *alacaklılarının* zarara uğramasıdır. Söz konusu zarar şirketin uğradığı zarardan bağımsız olduğu için bazı durumlarda şirketin ortak veya alacaklı aleyhine zenginleşmiş olması mümkün olabilmektedir. Zarar yönetim kurulunun şirketi/kooperatifi temsilen yaptığı bir sözleşmeden kaynaklanabileceği gibi doğrudan bir haksız fiilden de kaynaklanmış olabilir. Alacaklıların uğradığı doğrudan zararları da iki gruba ayırmak gerekir.

Bu zararlardan bir kısmında alacaklılar şirketler hukuku bakımından alacaklıların korunması bağlamında ele alınmazlar. Alacaklılar bu ihtimalde alacaklarını genel hükümlere göre ileri sürebilirler. Örneğin bir yapı kooperatifi yönetim kurulunun haricen yaptığı bir satım sözleşmesi ile konut/işyerini üçüncü bir kişiye (A1) sattığını ve bedelini tahsil ettiği varsayımında satılan taşınmazın tapuda bir kaydı olmadığı için yönetim kurulu veya farklı ihtimallere göre arsa malikleri söz konusu konut ya da işyerlerini başka bir kişiye (A2) satıp tapuda devredebilirler. Bu ihtimalde (A1) kendine satılan taşınmazın devredilmemesi nedeniyle zarara uğramış olur ve bu zarar doğrudan bir zarardır. Kooperatif ise zarar etmek bir tarafa zenginleşmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi, kira sözleşmesinin feshinden dolayı yönetim kurulu üyesine karşı açılan bir davada benzer bir ayrımı yapmıştır¹⁰.

¹⁰ (X), Bagan AG'nin tek yönetim kurulu üyesidir. Bagan AG, sahibi bulunduğu apartmanı 1978-1985 tarihleri arasında Immorest AG'ye kiralamıştır. Daha sonra yönetim kurulu üyesi apartmanı Gottlieb Jäger'e satmış, alıcı ise 1979 Aralık ayında OR m. 259'a dayanarak kira sözleşmesini feshetmiştir. Ancak daha sonra aralarında ikinci bir kira sözleşmesi yapmışlardır. Ancak kiracı Immorest AG'nin kira ve aidat ücretleri yükselmiştir (kira 3900 İsviçre frangından 6000 İsviçre frangına, aidat ise 100 İsviçre frangından 200

İkinci kısım kapsamına giren işlemlerde ise yönetim kurulu üyelerinin şirketler hukukunda alacaklıları koruyan hükümleri ihlal etmesi söz konusudur. Örneğin kamuya açıklık, bilanço ve sermayenin korunması bağlamında öngörülmüş olan hükümlerin ihlal edilmesi bu niteliktedir¹¹. Daha açık bir

İsviçre frangına yükselmiştir). Kiracı Ocak 1980'de Immorest AG'ye karşı kira sözleşmesinin feshine dayanarak zararın giderilmesini talep etmektedir. İlk derece mahkemesi davacıyı haklı bulmuş ancak Bagan AG Şubat 1981 iflas etmiştir. Immorest AG iflas sürerince, Bagan AG'ye karşı sorumluluk davası açmamıştır. Immorest AG daha sonra Bagan AG'nin tek yönetim kurulu üyesi olan X'e karşı doğrudan zarar nedeniyle dava açmıştır.

Bu olayda Federal Mahkeme şöyle karar vermiştir: "Sözleşmenin ihlalden dolayı davacının malvarlığının zarara uğradığı açıktır. Bu nedenle şirkete karşı dava açılabilir. Ancak anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna kira sözleşmesi yerine getirilmemişse ve bu durum yönetim kurulu üyeleri açısından kanunun ve esas sözleşmenin ihlali teşkil ediyorsa gidilebilir. OR m. 754/I, yönetim ve denetim organına yüklenen görevlerin ihlal edilmiş olmasını şart koşmaktadır. Bununla kastedilen kanun ve esas sözleşme ile organlara yüklenmiş olan görevler olup bu durum OR m. 754/II de açık bir şekilde ifade edilmiştir.

İlk derece mahkemesi kira sözleşmesinin ifa edilmemesini aynı zamanda yönetim kurulu üyelerinin kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık olarak görmüştür. Federal mahkemeye göre ise bu durum yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan özen ödevinin ihlali olarak düşünülse bile burada gerçekte davacıya önce kira sözleşmesinden dolayı davalı şirkete başvurma ve ondan sonra yönetim kurulu üyelerine gitmesini gerektirir. Yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı özen ödevini ihlal etmiş olması otomatik olarak alacaklıya karşı da kusurlu davrandığını göstermez. Bunun söz konusu olabilmesi için davalının şirket yönetim organı olarak kendisine yüklenmiş olan görevlerini/ödevlerini davalıya karşı da ihlal etmesi gerekir. Burada organın zarar verici davranışının anonim şirketler hukukundaki alacaklıların korunmasına ilişkin hükümlerine dayandırılması gerekir. (Alacaklının kişisel zararından dolayı yönetim kurulu üyesine dava açabilmesi için yönetim kurulu üyelerinin zarar verici davranışının AŞ hukukunun, AŞ alacaklılarını koruyan hükümlerinin ihlali niteliğinde olması gerekir). Sadece şirketi ve pay sahibini koruyan ancak alacaklıları korumayan bir kanun hükmüne aykırı davranış İsviçre OR m. 754 anlamındaki alacaklılara karşı kusurlu bir davranıştan söz edilebilmesi için yeterli değildir. Alacaklıları koruyan hükümlere örnek olarak, kamuya açıklık, bilanço ve sermayenin korunmasına ilişkin hususlar verilebilir. Bu çerçevede bir sorumluluk örneğin alacaklılara şirketin finansal durumu hakkında yanlış bilgiler vermesi veya bilanço hükümlerinin ihlal edilerek şirkete kredi almasına imkan sağlanması halinde dava açılabilir. Davalıya isnad edilen eylem davalının şirketin organı sıfatıyla davacı ile arasındaki kira sözleşmesini ihlal etmesi ve en fazla davalının şirkete karşı olan özen ödevi ihlalidir ki davalı bunu reddetmektedir. Bu sözleşme ihlalinin aynı zamanda alacaklıları koruyan hükümlerinin de ihlali niteliğinde olduğu görülmediği gibi davacı tarafından iddia da edilmemiştir. Bu sebeple dava ilk derece mahkemesinin görüşünün aksine BK m. 754'e dayandırılmaz (Karar için bkz. BGE 110 II 391; **Akdağ Güney** 111, 112; <http://www.bger.ch/index/jurisdiction/jurisdiction-inherit-template/jurisdiction-recht/jurisdiction-recht-leitentscheide1954-direct.htm>).

¹¹ Karar için bkz. BGE 110 II 391.

ifadeyle; yönetim kurulu üyelerinin alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla şirketin içini boşaltacak işlemler yapması, malvarlığını azaltması, şirketin iflasına neden olmak suretiyle şirket alacaklılarını zarara uğratmasını da örnek olarak göstermek mümkündür¹². Aynı şekilde yönetim kurulu üyelerinin şirketin mali durumu hakkında yanıltıcı bilgi vermesi veya bilançodaki bilgilere güvenilerek anonim şirkete kredi açılması doğrudan zarara örnek teşkil edebilir. Ancak bir kişinin mali durum ile ilgili yanıltıcı bilgiye dayanarak ortak olması halinde zarar gören kişi artık pay sahibidir¹³. Bunun dışında anonim şirketin konu ve amacına aykırı işlem yapmaları ve bu işlemlerin ortaklıkla ilişki kuranlara zarar vermesi halinde yönetim kurulu üyeleri TTK m. 336 uyarınca sorumludurlar¹⁴. Şirketin mevcudu borçlarını karşılamaya yetmeyecek ölçüde azalmış olmasına rağmen yönetim kurulunun iflasını talep etme yerine alacaklıların bir kısmını ödemedede bulunmasını da örnek olarak vermek mümkündür¹⁵.

Pay sahiplerinin doğrudan zararına ilişkin olarak; bir kişinin bilançonun doğruluğuna inanarak pay sahibi olması veya paylarını elden çıkarması, bir ortağın haksız olarak genel kurula alınmaması¹⁶, sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi veya bir ortağın ortaklıktan haksız olarak ıskat edilmesi gibi örneklerin yanı sıra sermaye payına uygun olarak pay sahibine kar payı verilmemesi¹⁷ örnek olarak gösterilebi-

12 Davalılardan “C.... Kimya Sanayi ve Tic. AŞ”ye ait, ... plakalı, ...yönetimindeki tanker, 25.8.1999 tarihinde bir araçla çarpışmıştır. Zarar gören taraf dava açmıştır (Ankara Asliye 11. Hukuk Mahkemesi’ne 2000/88). Yapılan yargılamada davalı sürücünün olayda 6/8 oranında kusurlu olduğuna hükmetmiştir. Davacılar aynı zamanda şirkete karşı maddi ve manevi tazminat davası açmışlar davalı şirketi, sigorta şirketini ve şoförü müteselsilen sorumlu tutmuştur. Mahkeme ilamı icraya konulmuş sonuç elde edilememiştir (Ankara 4. İcra Müdürlüğü’nün 2001/5117). Davalı şirketin yönetim kurulu üyeleri hakkında şirketin içini boşaltmak suretiyle alacaklılara zarar verdikleri gerekçesi ile dava açılmıştır (bu davanın tarihi tespit edilememiştir). Karar ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Bozkurt** 179 vd.

13 **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp) p. 609.

14 11. HD, 5.5.1994, E. 7518, K. 3878 (**Bozkurt** 188).

15 **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 112, dpn. 132.

16 **Arslanlı** 166; **Çamoğlu**, Sorumluluk 141.

17 **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp) p. 609; **Pulaşlı** 337; **Ansay** 137; **Bozkurt** 166.

lir. Ancak Yargıtay'a göre¹⁸ ortakların kar payı kaybı doğrudan bir zarar değildir. Çünkü şirketlerin kar dağıtılması belirli koşulların oluşması ve belirli kararların alınmasına bağlı bulunduğundan, kâr mahrumiyeti de ortakların doğrudan doğruya uğradıkları bir zarar olarak kabul edilemez.

III. Doğrudan Zarara Dayanılarak Açılan Davanın Özelliği

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 336 dolaylı zararları kapsadığı gibi doğrudan zararları da kapsamaktadır¹⁹. TTK m. 336 dışında SerPK m. 15/IV'de de doğrudan zararlara ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri ve temsilcisi oldukları tüzel kişiler, şirket denetçileri, bağımsız denetimi yapanlar ve bağlı oldukları gerçek ve tüzel kişiler, ara dönemler bilanço ve gelir tablolarının (1) gerçeği aksettirmemesinden veya (2) mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olmasından doğan zararlar için şirkete, *pay sahiplerine, şirket alacaklılarına* ve ayrıca doğrudan doğruya olmak üzere temettü avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği bilanço yılı içinde *pay senedi iktisap etmiş bulunan kişiler* ile *üçüncü kişilere* karşı müteselsilen sorumludurlar.

İlk olarak, SerPK ile getirilen düzenlemenin halka açık anonim şirketlerin yönetim kurulu üyeleri ile ilgili olduğunu belirtmek gerekir. *İkinci olarak*, söz konusu düzenleme *ara dönemler bilanço ve gelir tablolarının (1) gerçeği aksettirmemesinden veya (2) mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olmasından doğan zararlar* için öngörülmüştür. Dolayısıyla bunun dışında kalan diğer nedenlerden dolayı yönetim

18 “Somut olaya gelince, davacılar şirket envanterine intikal ettirilmeyen gelirlerin kendilerine kâr payı olarak ödenmesini istemişlerdir. Bu istek TTK.nun 336. maddesinde düzenlenen ortakların doğrudan doğruya uğradıkları zarara ilişkin değildir. Zira, şirketlerde kar dağıtımı belirli koşulların oluşması ve belirli kararların alınmasına bağlı bulunduğundan, kâr mahrumiyeti de ortakların doğrudan doğruya uğradıkları bir zarar olarak kabul edilemez. Bu durumda mahkemece, TTK.nun 309. maddesi gereğince davacıların, tazminatın şirkete verilmesini isteyebilecekleri, TTK.nun 336. maddesinde düzenlenen ortakların doğrudan doğruya uğradıkları bir zarar söz konusu olmadığı düşünülerek ve tazminatın doğrudan kendilerine ödenmesini istemiş olmaları karşısında yasal düzenlemeye uygun bulunmayan davanın reddine karar verilmesi gerekir iken, yazılı gerekçeyle kabul kararı verilmesi doğru görülmemiştir” (11. HD E. 2000 / 2582, K. 2000/3057, T. 17. 04. 2000).

19 **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 112, dpn. 133; **Çamoğlu**, Sorumluluk 140, 143 ve özellikle dpn. 106; **Ansay** 142.

kurulu üyelerinin sorumluluğu TTK m. 336'ya tabidir²⁰. Üçüncü olarak, üçüncü kişi ya da ortağın uğradığı zarar dolaylı²¹ olabileceği gibi doğrudan da olabilir. Örneğin bilanço ve gelir tablolarının gerçeği yansıtmamasına rağmen buna dayanarak şirkete kredi açan bankanın uğradığı zarar doğrudan bir zarardır. Zararın dolaylı olması halinde elde edilen tazminatın şirkete verilmesi gerekirken, doğrudan olması halinde pay sahiplerine veya alacaklılara ödenmesi gerekir. Burada doğrudan zarar iki şekilde ortaya çıkabilir:

Birincisi, ara dönemler bilanço ve gelir tablolarının gerçeği aksettirmemesinden veya mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olmasından doğan zararlar,

İkincisi ise, ayrıca doğrudan doğruya olmak üzere temettü avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği bilanço yılı içinde pay senedi iktisap etmiş bulunan kişiler ile üçüncü kişilerin²² uğradıkları zararlar.

Bu zararlar bakımından yönetim kurulu üyeleri müteselsilen sorumludur.

Yönetim kurulu üyelerine karşı doğrudan zarar nedeniyle açılan davaların niteliği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre, doğrudan doğruya açılan davaların hukuki dayanağı sözleşmeye aykırılıktır. Aynen dolayısıyla zararlar nedeniyle açılan davalarda olduğu gibi doğrudan zarara dayanan davalarda da davacı yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki sözleşmeye dayanabilir²³. Bu görüşte olan yazarların bir kısmı ise yönetim kurulu üyeleri ile üçüncü kişi veya pay sahipleri arasında akdi bir ilişkinin olmamasını göz önüne alarak akdi sorumluluğa dayanma yerine *akit benzeri bir ilişki* olduğunu ileri sürmektedirler²⁴. Dolayısıyla TTK m. 309'da yer alan yetki ve zamanaşımı ile ilgili hükümler

20 **Çamoğlu**, Sorumluluk 142; **Akdağ Güney** 113.

21 *Çamoğluna* göre burada kusura dayalı olaark; şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsil sorumluluk söz konusu olup, sorumluluğun kaynağı sözleşmeye aykırılıktır ve tazminatın da şirkete ödenmesi gerekir (Sorumluluk 142).

22 *Çamoğlu'na* göre buradaki üçüncü kişilerden maksat, dönem içinde pay senedi iktisap etmiş ve daha sonra elden çıkarmış eski paydaşlardır (Sorumluluk 143).

23 **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp) p. 611; **Pulaşlı** 338; **Mimaroglu** 123.

24 **Çamoğlu**, Sorumluluk 144, dñn. 110'da belirtilen yazarlar. Bu yazarların bir kısmı, pay sahiplerinin uğradığı doğrudan zararı akdi ilişkiye dayandırırken, alacaklıların açtığı davayı haksız fiile dayandırmaktadırlar.

(309/III ve IV) doğrudan doğruya uğranılan zararlar ile ilgili olmak üzere açılan tazminat davaları hakkında da geçerli olmalıdır²⁵. Diğer taraftan TTK m. 336 b.1-3 yer alan hususların haksız fiil olarak nitelendirilebilmesi bunların aynı zamanda sözleşmeye aykırılık teşkil etmesine engel değildir. Bu nedenle TTK m. 336'da yer alan bütün haller akdi nitelik taşımakta olup bunlardan bazıları aynı zamanda haksız fiilin unsurlarını da taşıyabilir. Böylece yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bakımından yeknesak bir uygulamaya kavuşulmuş olur. Bu sonuç aynı zamanda TTK m. 338'de akdi sorumluluğun bir gereği olarak düzenlenmiş olan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulabilmesi için kusurlu olmadığını ispat yükümlülüğü altında olmaları ile de desteklenmiş bulunmaktadır²⁶.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gerektiren eylem ve işlemlerinin şirketle yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşmenin ihlali olarak nitelendirilmenin mümkün olması halinde pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının doğrudan doğruya uğradıkları zararları için açacakları tazminat davası üçüncü kişilerin bir sözleşmenin ihlali nedeniyle tazminat davası isteyemeyecekleri kuralının istisnasını teşkil eder²⁷. Zira yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında bir sözleşme yapılmıştır ve üçüncü kişiler bu sözleşmenin tarafı değildir. Ancak bu sözleşmenin ihlali nedeniyle tazminat talebinde bulunabilmektedirler.

Bu görüş uyarınca aynı hukukî sebebe dayalı davalar arasında farklı zamanlaşımı sürelerinin uygulanması sistem birliği ve bütünlüğü açısından sakınca oluşturacaktır.

İkinci bir görüşe göre, doğrudan zararın dayanağı BK m. 41'dir²⁸. Bu hükme göre doğrudan zarar, yönetim kurulu üyelerinin haksız fiil niteliğinin-

25 **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 112 ve özellikle dpn. 133; **Arslanlı** 188, 189; **Çamoğlu**, Zamanlaşımı 268; **Çamoğlu**, Sorumluluk 143; **Akdağ Güney** 113.

26 **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 115.

27 **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 112. Yazarın bu görüşünü şirketle yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşmenin ihlali olarak nitelendirilmesine bağlı tuttuğunu vurgulamak gerekir. Yani bir anlamda istisnai bir duruma işaret etmektedir.

28 Burada TTK m. 339'u da ele almak gerekir. Söz konusu hükme göre, şirketin mevcut durumu hakkında her ne şekilde olursa olsun yanlış kanaat uyandıracak hileler yapmak veya gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle üçüncü kişileri aldatan yönetim kurulu üyeleri verdiği zarardan dolayı kişisel olarak sorumludur. Bu durumda üçüncü kişinin al-

deki eylemi sonucunda pay sahibi veya alacaklıya verdiği zarardır. Söz konusu zarar ortaklık veya alacaklılık sıfatından doğmuştur. Bu ihtimalde taraflar arasında akdi bir ilişki olmaması nedeniyle davanın dayanağı haksız fiil olup davacının haksız fiilin unsurlarını ispatlaması gerekir²⁹.

Bu görüş daha açık bir şekilde *Kuntalp* tarafından savunulmuştur. Yazara göre, şirket ortakları ve alacaklılar ile yönetim kurulu üyeleri arasında akdi bir ilişki söz konusu değildir. Yönetim kurulu üyelerinin ortak ve alacaklılara karşı sorumluluğu kanundan kaynaklanmaktadır³⁰. *Ansay* da yönetim kurulu üyelerinin fiillerinden şirket alacaklılarının doğrudan doğruya zarara uğramaları halinde BK m. 41 vd uyarınca tazminat davası açabileceklerini kabul etmektedir³¹. İsviçre Federal Mahkemesi de son yıllarda verdiği kararlarda alacaklıların açtığı davaların dayanağının BK m. 41 (OR m. 41) olduğunu, alacaklıların doğrudan zararlarına ilişkin açık bir düzenlemenin olmaması nedeniyle OR m. 754'ün uygulanamayacağını kabul etmektedir³².

Bazı yazarlar ise dolaylı ya da doğrudan zarar tartışmasına girmeksizin tazminatın şirkete verilmesi gerektiğini, sorumluluk halleri, dava koşulları, sorumluluktan kurtulma, zamanaşımı ve diğer hususların ortaklığa karşı sorumlulukta olduğu gibi kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler³³³⁴.

Yargıtay kararlarında ise farklı görüşlerin ileri sürüldüğü görülmektedir.

datılmış olduğunu, bu nedenle zarar gördüğünü, zararlar aldatma veya gerçeğe aykırı beyan arasında illiyet bağı olduğunu ispatlaması gerekir (**Arslanlı** 190).

²⁹ **Bozkurt** 165, 166; **Ansay** 142; **Akdağ Güney** 115.

³⁰ **Kuntalp**, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı ve Başlangıcı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar IV, Ankara 1989, Tartışmalar, s. 53; Aynı yönde bkz. **Tandoğan**, Üçüncü Şahıs 112.

³¹ **Ansay** 142.

³² BGE 110 II 391; **Akdağ Güney** 113.

³³ **İmregün** 250.

³⁴ *Steiger* ise üçüncü kişilerin doğrudan zararları bakımından kanun koyucunun özel bir hüküm sevk etme ihtiyacı içinde olmadığını BK m. 41 (OR 41)'in yeterli olduğunu belirttikten sonra aynen şöyle demektedir: “mamañ iş bu davada mutlaka haksız fiilden doğma bir alacak bahis konusu değildir, idare meclisi ile alacaklı ve hissedarlar arasındaki münasebete akde benzeyen bir münasebet gözüyle bakılmakta ve bu sebeple daha ziyade akitten doğma (ex contractu) bir dava karakteri taşımaktadır” (*Çev. Çağa* 325). Dolayısıyla yazarın gerçekte üçüncü kişilerin alacakları için haksız fiili mi yoksa sözleşmeye aykırılığı mı savunduğu açık değildir.

İlk olarak 11. Hukuk Dairesinin ilke niteliğinde olan kararın konusu doğrudan zarara uğrayan ortağın elde edeceği tazminatın kime verileceği ile ilgilidir. Yargıtay bu kararda tazminatın zarara uğrayan ortağa verilmesi gerektiğine hükmetmiştir³⁵. Yargıtay bu içtihadını sonraki yıllarda da sürdürmüştür. Yapılan bu çalışma ise doğrudan zararlara hangi zamanaşımı süresinin uygulanacağı ile ilgilidir. Ancak önemine binaen karar ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

(...) Diğer yandan 1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 98. maddesi göndermesi ile TTK. nun anonim şirketlere ilişkin hükümleri uygulanacak olsa dahi, TTK. nun 309. maddeki ortakların dolaylı zarara uğramaları ile 336. maddedeki doğrudan doğruya zarara uğramış olmaları halini birbirinden ayırmak ve bazı hallerde istenen tazminatı doğrudan doğruya ortak veya alacaklıya vermek gerekir...

TTK. nun 309/1. maddesi incelendikte burada şirketin uğradığı zararlardan söz edildiği görülmektedir. Diğer bir deyimle ortak veya alacaklılar direkt zarara uğramamışlardır. Şirketin zarar etmesi nedeni ile ortak veya alacaklıların dolayısıyla bir zarara uğramaları sözkonusudur. İşte bu halde dahi kanun koyucu, şirket ortak veya alacaklısına dava hakkı tanımış ve fakat zarara uğrayan şirket olduğu cihetle, ortak veya alacaklının açacakları davada bir zarar tesbit edilirse tazminatın şirkete verileceği hükmünü getirmiştir.

TTK. nun 336. maddesinde ise, şirket yöneticilerini şirket, ortak ve alacaklılara karşı doğrudan doğruya olan sorumlulukları düzenlemiştir. Yani ortak veya alacaklı doğrudan doğruya bir zarara uğramışlarsa, bu hususta dava açabilirler ve tazminatı kendilerine isteyebilirler. TTK. nun bu hükümlerinin alındığı İsviçre Borçlar Yasasının bu konudaki uygulaması da bu yöndedir, çünkü dikkat edilecek bir husus da TTK. nun 336. maddede kanun koyucu dava yönünden hiç bir sınırlama getirmemiş, konunun hallerinde BK. nun 41 ve devamı maddelerinin yeterli olacağı düşünülmüştür. denilmektedir. (F. De Steiger, Le Broit Des Societe Amonymes En Suisse, 1973, Sh. 301, 301), (Doğrudan doğruya ve dolayısıyla zarar için bk. Dr. Turhan Tan, Anonim Şirketlerde idare meclisi azalarının Hukuki mesuliyeti, Sh. 42 vd.) O halde, ortak veya alacaklının tazminatı kendi adlarına isteme haklarının

³⁵ 11. HD, E. 1981/2329, K. 1981 /2988, T. 11. 06. 1981(hukukturk). Diğer kararlar için bkz. 11 HD. E 2001/ 9498, K. 2002 /2079, T. 11.03.2002 (hukukturk).

mevcudiyetini kabul etmek gerekir. O şartla ki kendileri doğrudan doğruya bir zarara uğramış olsunlar. Bu durumda, TTK. nun 340. maddesinin yukarıda açıklanan ve kabul edilen duruma göre yorumlanması gerekir.

İsviçre metninde mevcut olmayan TTK. nun 340. maddesine göre, 336. madde gereğince yönetim kurulu üyelerine yöneltilen sorumluluk hakkında 309. madde hükmü de uygulanır. Bu kere 340. maddede 309. maddenin tüm olarak uygulanacağını göstermemiş, sadece 309. maddenin sorumluluğa ait hükümlerinin tatbik edileceğini belirtmiştir. Tazminatın şirkete veya ortağa verilmesi (tazminatı, yönetici, her iki halde de, ödeyeceğine göre), sorumluluk hükümleriyle ilgili değildir. İkincisi de, ortağın veya alacaklının doğrudan doğruya uğradığı zarardan doğan tazminatın şirkete verilmesinin bir ilamı (anlamı olmalı) da olamaz. Üstelik bu halde alınacak bir tazminatın değeri de kalmaz (...)

Yukarıda yer verilen Yargıtay kararından; ortakların veya alacaklıların doğrudan uğradıkları zarar bakımından BK m. 41 vd. mı yoksa şirkete karşı dolayısıyla uğranılan zararlar bakımından açılacak davalarda uygulanacak olan TTK m. 309 mu tatbik edileceği açık değildir. Yukarıda yer verilen son paragrafta TTK m. 340'm, TTK m. 309'un sorumluluğa ait hükümlerin tatbik edileceğini işaret eden cümlesi kapsamına aynı zamanda zamanaşımı süresini düzenleyen TTK m. 309/IV hükmü de girmektedir. Ancak bir önceki paragrafta ise *ortak veya alacaklı doğrudan doğruya bir zarara uğramışlarsa, bu hususta dava açabilecekleri...TTK .nun 336. maddede kanun koyucu dava yönünden hiç bir sınırlama getirmediği, konunun hallinde BK. nun 41 ve devamı maddelerinin yeterli olacağı savunulmuştur.*

Halbuki BK m. 41 ve dolayısıyla BK m. 60'da uygulanan zamanaşımı süresi ile TTK m. 309/IV'de öngörülen zamanaşımı süreleri birbirinden farklıdır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi karar tazminatın kime verileceği ile ilgilidir.

Başka bir kararda ise³⁶, “...Bilindiği gibi anonim şirketler birer sermaye şirketi olup şirketin borçlarından dolayı ortakların haklarında takip yapıla-

³⁶ 15 HD. E. 2007/85 K. 2007/95, T. 16.01.2007(hukukturk). Yargıtay, haksız fiile dayanılarak verilen ilk derece mahkemesi kararını aşağıdaki gerekçe ile bozmuştur: “Dava, davacı kooperatifin eski yöneticisi olan davalının, kooperatif adına teslim aldığı parkelerin bulunmadığı iddiasıyla açılmış bulunan sorumluluk davasıdır. Yönetim Kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin davanın zamanaşımı süresi için 1163 sayılı Yasanın 98. maddesi yollamasıyla TTK.nun 309. maddesi hükmü uygulanır. Bu durum karşısında mah-

maz. Anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri haklarında şirket alacaklılarınınca TTK. nun 366³⁷ ncı maddesine dayanılarak dava açılması mümkündür. Ancak bu davanın açılabilmesi, 3 üncü kişilerin şirket hakkında takip yapıp sonuç alamamaları halinde mümkün olmalıdır³⁸ 39 ...” ifadeleri yer almaktadır.

Söz konusu kararda zamanaşımı doğrudan yer almamakla birlikte zamanaşımın etkileyecek unsurlara yer verilmiştir. Karar, yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılabilmesi için öncelikle şirkete karşı dava açılması, bu davadan sonuç alınmaması halinde yönetim kurulu üyelerine gidilmesini öngörmektedir. Gerçekten yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 336 hükmü sorumluluğu öncelikle şirkete yüklemektedir. Bu nedenle de yönetim kurulu üyelerinin şirket namına yapmış oldukları sözleşme ve işlemlerden dolayı şahsen sorumlu olunmayacağını açık bir şekilde düzenlemekte, ancak TTK m. 336/I/1-5 yer alan hususlardan dolayı sorumlu olabileceklerini öngörmektedir. Dolayısıyla Yargıtay kararının isabetli olduğu söylenebilir⁴⁰.

kemece, davacı kooperatif yetkililerinin eski yönetim kurulu üyesi olan davalının işleminden kaynaklanan zararı tam olarak hangi tarihte öğrendikleri tespit edilerek, bu tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı gözetilmeden, davalının işleminin haksız eylem olarak değerlendirilmesi ve BK.nun 60. maddesi uyarınca bir yıllık zamanaşımı süresinin geçmiş olması nedeniyle, davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir” (11 HD E. 2001 /10123, K. 2002 / 2564, T. 21. 03. 2002, hukukturk).

37 Atfın TTK m. 336’ya yapılmış olması gerekir.

38 *Arslanlı* ise Yargıtay kararı ile aynı yönde şu görüşleri dile getirmektedir: “şirkete müracaat imkanı mevcut oldukça, alacaklı akdi mesuliyet hallerinde evvelemerde şirkete karşı dava açmalıdır. Akde muhalefet şirketle alacaklı arasındaki münasebette alacaklıyı ızzar etmiş bulunuyorsa, namına yapılan muameledeki aksaklıktan evvelemerde şirket mülzemdir (BK m. 100). Tazminat şirketten istifa edilemediği takdirde idare meclisi aleyhine de dava açılmalıdır. Haksız filer de ise gerek idare meclisi azasına gerek şirkete karşı dava hakkı vardır (TTK m. 321/V)” (*Arslanlı* 189).

39 *Tandoğan’da* davacının öncelikle firmaya karşı açıldığını onu aczinin tahakkuk etmesi halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidildiğini ileri sürmektedir (Zamanaşımı 123).

40 Yargıtay verdiği başka bir kararda ise ilk derece mahkemesinden yönetim kurulu üyelerinin davranışlarının haksız fiil oluşturup oluşturmadığının araştırılmasını istemektedir: “Menfi tesbit davası açan davacı, dava dışı anonim şirketin yönetim kurulu üyesi ve kurucu üyesi bulunmaktadır. TTK. 336. maddesi hükmüne göre ilk olarak şirket namına yapmış olduğu işlemden şahsen sorumlu tutulamaz ise de, bahsi geçen maddede gösterilen istisnai hallerde pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı sorumlu olur. Olayda,

Mevcut Ticaret Kanununun yasalaşma sürecinde TTK m. 309 ile ilgili konumuza ışık tutacak nitelikte önemli değişiklikler olmuştur. Mevcut Kanun Tasarı halinde iken m. 309/III olarak “zarar gören ortaklık alacaklıları haiz oldukları dava haklarını yalnız ortaklığın iflası halinde kullanabilirler” hükmü yer almakta iken fakat bu hüküm aşağıdaki gerekçe ile Tasarıdan çıkarılmıştır:

“309. madde daha önceki maddeler ile yani 306-308. maddelerde şirket lehine derpiş edilen tazminat davalarının pay sahipleri ve şirket alacaklıları tarafından açılacağı prensibini tespit etmiş bulunmaktadır. Halbuki bu maddenin 3. fıkrasındaki zarar gören şirket alacaklılarının haiz oldukları dava haklarına ait hüküm kurucuların mevzuata aykırı hareketlerinden dolayı alacaklıların doğrudan doğruya uğramış oldukları zararları hedef tutmaktadır ve bu zararlar iflas garmesinde alacaklıya kuruluş muamelelerinin mevzuata uygun şekilde yapılmış olması halinde nazaran daha az bir pay düşmüş olması şeklinde tecelli edeceğinden böyle bir hüküm Tasarıya konulmuştur. Bu şekildeki zarardan doğan mesuliyet umumi hükümlere tabi bulunduğundan bu kaidenin bu maddeye konulması kanun tatbikatını zorlaştıracak mahiyet arz ettiği cihetle bu fıkranın çıkarılması uygun görülmüştür. Şurasını belirtmek lazımdır ki, doğrudan doğruya alacaklıların uğrayacakları zararların tazmininin mümkün olup olmadığı meselesi, bu maddeler hükümlerine değil, tazminata ait umumi hükümlere tabidir”⁴¹.

Gerçekten şirket alacaklıları veya ortakların doğrudan uğradıkları zararlar bakımından hangi zamanaşımı süresinin uygulanacağını belirlemek için

kurulan A.Ş.'in kanunen gerekli defterlerinin bulunmadığı, organlarının seçimi ve diğer yönlerden lüzumlu işlemlerin yapılmamış olduğu ve devre mülk temini yönünden hiçbir faaliyette de bulunmadığı anlaşılmaktadır. Şirketin aleyhine icra takibi yapan davalı, şirket ile birlikte kendisini dolandırdıkları iddiası ile yönetim kurul üyesi davacı hakkında da icra takibi yapmıştır. Davalı alacaklı kurucu ve yönetici olan davacının şirket ile birlikte haksız fiil ika ettiği iddiasına dayanmaktadır. Bu durumda mahkemece, davalının şikayeti üzerine Ticaret Bakanlığı müfettişi tarafından düzenlenen fezleke ve buna ait evrak, bu tahkikat sonucu C. Savcılığınca bir inceleme yapılmış ise onunla ilgili belgeler, şirketin kuruluşundan sonraki faaliyeti ve durumu davalının haksız fiil iddiası ile ilgili olarak göstereceği deliller gözönünde tutularak kurucu üye ve yönetim kurulu üyesi olan davacının, kişilerden para toplanması ve karşılığında hiçbir işlem yapılmaması şeklindeki davranışının bir haksız fiil ve aldatmaca teşkil edip etmediği saptanarak sonucuna göre bir karar verilmek, gerekirken şekle bağlı bir görüş ile menfi tesbit davasının kabul edilmesi doğru bulunmadığından hükmün davalı yararına bozulması gerekmiştir” (11. HD E. 1989/2177, K. 1989/2968, T. 18. 05.1989, hukukturk).

⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi 1956, C.12, S.198, s. 379, (Türk 19, 20).

öncelikle taraflar arasındaki hukuki ilişkinin belirlenmesi gerekir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken birinci nokta doğrudan zarar, ikinci nokta ise davacıların şirket alacaklıları veya pay sahipleri olmasıdır. Yönetim kurulu üyelerinin pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı sorumluluğu TTK m. 336'da düzenlenmiştir. Yönetim kurulu üyeleri bu nedenle sorumludurlar. Yönetim kurulu üyeleri ile pay sahipleri ve şirket alacaklıları arasında sözleşmesel bir bağ yoktur. Bu nedenle pay sahipleri ve şirket alacaklılarının sözleşmenin ihlali nedeniyle dava açmaları düşünülemez. Yönetim kurulu üyeleri ile pay sahipleri ve şirket alacaklıları arasında sözleşmesel bir bağ olmadığına göre yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu haksız fiil esaslarına göre belirlenmesi gerekir.

Yönetim kurulu üyeleri ile üçüncü kişiler arasındaki ilişkinin haksız fiil olduğunu aksi görüşü savunan yazarlar da kabul etmektedir⁴². Hatta şirket alacaklıları ve pay sahiplerinin *dolaylı* zararları bakımından yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren hallerin bile haksız fiil olduğu ileri sürülmekte iken⁴³, doğrudan zararlar bakımından taraflar arasında akdi bir ilişkinin varlığından bahsetmek çelişki gibi görülebilir. Buna rağmen yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davaları arasında bir fark oluşturmamak, ortakları ve alacaklıları sözleşmeye aykırılığa dayanmanın faydalarından yararlandırmak, amacıyla sözleşmeye aykırılığa dayanan görüş savunulmuştur.

Bize göre taraflar arasında sözleşmesel bir ilişkinin bulunmaması nedeniyle yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı üçüncü kişi konumundadır. TTK m. 340'ın kenar başlığı *ortakların ve şirket alacaklılarının tazminat davasına ait diğer hükümler*dir. Söz konusu hüküm şirket alacaklılara bakımından doğrudan ya da dolaylı zarar ayırımı yapmaksızın TTK m. 309'a atıf yapmıştır. Bu açıdan bakıldığında şirket alacaklıları bakımından uygulanması gereken zamanaşımı süresi TTK m. 309'da yer alan zamanaşımı süreleridir.

42 “Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren haller incelenirken bunların çoğunun unsurları itibariyle birer haksız fiil teşkil ettiği sonucuna varılabilir” (Çamoğlu, Sorumluluk 137).

43 Çamoğlu, Sorumluluk 137. Yazar aynı sayfa dpn. 83'de TTK m. 339'da yer alan halin bir haksız fiil teşkil etmesine rağmen söz konusu hükme dayanarak ortaklar veya alacaklılar tarafından açılacak sorumluluk davalarında yine de sözleşmenin ihlaline dayanmaları gerektiği ileri sürülmektedir.

Ancak TTK m. 309, TTK m. 336 tarafından yapılan mutlak atfı *dolayısıyla* zarar gören pay sahipleri ve şirket alacaklıları şeklinde sınırlandırmış gözükmektedir. Bu durumda şirket alacaklıların doğrudan zararları bakımından TTK m. 309'un uygulanıp uygulanmayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Nitekim bazı yazarlar⁴⁴ TTK m. 309'un sadece dolaylı zararlar nedeniyle pay sahipleri ve şirket alacaklıları tarafından açılacak sorumluluk davalarını düzenlemek için öngörüldüğünü ileri sürmektedir⁴⁵. Belirtmek gerekir ki, dolayısıyla verilen zararlara dayanarak açılan tazminat davalarında elde edilen tazminatın şirkete verilmesi gerekir (TTK m. 309/I)⁴⁶. Buna karşılık doğrudan zararın söz konusu olduğu hallerde ise tazminatın şirket yerine alacaklıya verilmesi gerekir.

Yargıtay'ın daha önce de sözü edilen ilke niteliğindeki kararında, TTK m. 340'da yapılan atfın sadece sorumluluk halleriyle sınırlı olduğunu ve bu atfın mutlak olmayıp sınırlı bir gönderme olduğunu ifade etmektedir⁴⁷.

Yönetim kurulu üyelerinin alacaklı veya pay sahiplerine doğrudan verdikleri zararların niteliğinin haksız fiil olduğu konusunda kuşku duymamak gerekir. Zira alacaklılar veya pay sahipleri yönetim kurulu üyelerinin işlem ve eylemlerin tarafı değildirler. Şirketle yönetim kurulu üyeleri arasında var olan hizmet/vekâlet sözleşmesinin tarafı olmaksızın ona dayanarak hak tale-

⁴⁴ **Türk** 17, 20.

⁴⁵ Aynı şekilde TTK m. 309'a ilişkin Adliye Encümeni Mazbatasında şu açıklama bulunmaktadır: "309. maddenin şirket alacaklılarına ve ortaklarına tanıdığı dava hakkı, bunların şahıslarında uğradıkları zararlara karşılık olan tazminatı isteme hakkı değil, ancak şirketin uğradığı zararların karşılığı olan tazminatı istemek hakkı olduğundan 5 yıllık mürruzamanın başlangıcı olarak..."(**Türk** 18).

⁴⁶ "Dava, davalı şirket ortağının şirketi yönetimi sırasında davacı ortaklara, dolayısı ile verdiği zararın tahsili istemine ilişkin olup, TTK.nun 556 ncı maddesinin yaptığı atıf gereği aynı yasanın 336, 340 ve 309/1 nci maddeleri uyarınca davalının eylemleri nedeniyle şirketin zarara uğratıldığı anlaşılınca, pay sahiplerinin açtığı bu dava sonucu hükmolunan tazminatın davacılara değil, şirkete verilmesi yönünde hüküm kurulması gerekirken"(11 HD E. 2003/13387, K. 2004/7567, T. 06.07.2004).

⁴⁷ "TTK.nun 340. maddesindeki 309. maddeye yapılan göndermenin sadece sorumluluk halleriyle sınırlı olduğunun ve 390 (309 olmalı) maddedeki "hükmolunacak tazminat, şirkete verilir" hükmünün 336. maddedeki doğrudan doğruya zarar hallerine uygulanmayacağı kabulü gerekmektedir. Çünkü 340. maddedeki 309. maddeye gönderme mutlak değil, sınırlı bir göndermedir" (11 HD E. 1981/2329, K. 1981/2988, T. 11.06.1981, hukukturk).

binde bulunmak mümkün değildir. Bu nedenle sorumluluğun BK m. 41 vd düzenlenmiş bulunan haksız fiile dayandığının kabulü gerekir.

İki farklı görüş arasındaki temel sorun ortakların veya alacaklıların doğrudan zararlar nedeniyle ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasında var olan sözleşmeye dayanıp dayanamayacaklarıdır. *Çamoğlu'na göre*⁴⁸ bunun pratik sonucu kendini sadece ispat yükü konusunda kendini gösterir. Yazara göre, doğrudan doğruya zararlar *yetkili mahkeme* ve *zamanaşımı* yönünden özel hükümler uygulanacaktır. Bu durumda geriye TTK m. 336'da yönetim kurulu üyelerini sorumlu tutan hükmünü sözleşmeye aykırılığa mı yoksa haksız fiile mi dayandırılacağı sorusu kalmaktadır. Ancak taraflar arasındaki ilişkinin sözleşme mi yoksa haksız fiil mi olduğu ispat yükü, zamanaşımı süresi veya kesilmesi bakımından da önemli olduğunun kabulü gerekir

IV. Zamanaşımı Süresi

Pay sahiplerinin veya alacaklıların doğrudan zarara uğramaları halinde bu alacaklara uygulanacak zamanaşımı süresinin de belirlenmesi gerekir. Ortakların uğradıkları doğrudan zararlar uygulanacak zamanaşımı süresi ile alacaklılara uygulanacak zamanaşımı süreleri birbirinden farklıdır⁴⁹.

İlk olarak, ortakların doğrudan zararları bakımından BK m. 126/IV'ün uygulanması gerekir. Zira TTK m. 309, sadece dolaylı zararları kapsadığına göre ortaklar ile ortaklık arasındaki uyuşmazlıklar bakımından BK m. 126/IV'de öngörülmüş olan zamanaşımı süresi uygulanmalıdır. Bu hükme göre, ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalarda... beş senelik müruru zaman cari olur. BK m. 126/IV'de alacaklılara yer verilmediği için alacaklıların beş yıllık zamanaşımı süresinden yararlanması mümkün değildir⁵⁰. Buradaki zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar (BK m. 128).

48 **Çamoğlu**, Sorumluluk 144.

49 *Steiger ise* TTK m. 309'da yer alan zamanaşımı sürelerinin şirkete, alacaklılara, doğrudan ya da dolaylı tüm tazminat alacakları bakımından geçerli olduğunu ifade etmektedir (Çev.Çağa) 326.

50 **Çamoğlu**, Zamanaşımı 274. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 147/I/4 hükmü de *bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar* bakımından düzenleme yapmış, alacaklılardan söz edilmiştir.

İkinci olarak, alacaklıların şirketler hukuku ile ilgili uğradıkları doğrudan zararlar bakımından TTK m. 309'da belirtilen zamanaşımı sürelerinin uygulanması gerekir. Bu tür zararlara ilişkin örnekler bilanço, sermayenin korunması vb hususlara ilişkin olarak daha önce verilmiştir. Bu durumda doğrudan zarar gören pay sahipleri de TTK m. 309 uyarınca zararın ve sorumluluğun öğrenildiği tarihten itibaren iki ve zararı doğuran fiilin vuku tarihinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar⁵¹. Söz konusu fiilin cezayı gerektirmesi halinde Ceza Kanunu bu fiile daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş ise tazminat davasına o zamanaşımı uygulanır (TTK m. 309/IV)⁵².

Beş yıllık azami süre, zarar verici fiilin vuku tarihinden itibaren hesaplanır. Bu süre bütün davacılar için aynı tarihte başlar. *Türk'e*⁵³ göre, önemli olan zarar verici fiilin vuku tarihi olduğuna göre, zarar daha sonra ortaya çıksa bile zamanaşımı örneğin yasa ya da esas sözleşmeye aykırı hukuki işlem ya da eylemin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar. Yargıtay ise ilk derece mahkemesi tarafından verilen ve "...iddia ve savunmaya, toplanan delillere göre, zararın doğduğu tarihten dava tarihine kadar TTK.nun 309. maddesinde öngörülen 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu sonucuna

51 Kaynak hukukta geçerli olan beş ve on yıllık zamanaşımı süreleri 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu gibi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa da alınmamıştır. Kaynak hukuktaki düzenleme anonim şirketin kuruluş, yönetim, denetim ve tasfiye işlemlerinden doğan sorumluluklara ilişkin hükümler (OR m. 752-760) arasında düzenlenmiştir. Ancak kaynak hukuktaki bu hükümler 6762 sayılı Türk Ticaret Kanuna bu şekilde aktarılmamıştır. 6762 Sayılı TTK gerekçesinde de kaynak hukuktaki on yıllık zamanaşımı sürelerinin "memleketimizin ihtiyaçlarına uygun görülmemesi" nedeniyle alınmadığı ifade edilmiştir. OR m. 760'da halen düzenlenmiş olan beş ve on yıllık zamanaşımı sürelerinin 6102 Sayılı TTK m. 560'da neden iki ve beş yıl olarak düzenlendiğine dair gerekçede bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, 6762 Sayılı TTK ile karşılaştırıldığında 6102 sayılı TTK konunun genel düzenlenişi itibarıyla (6102 sayılı TTK m. 549 vd) kaynak hukukla büyük ölçüde paralellik arz etmektedir. İki ve beş yıllık sürelerin yeterli olduğunu savunan yazarlar olduğu gibi (**Mimaroğlu** 125), sürenin İsviçre'de olduğu gibi beş ve on yıla çıkarılmasını gerektiğini, aksi takdirde yönetim kurulu üyelerin kasıtlı davranışta bulunmaları veya zararın çok geç ortaya çıkması halinde zamanaşımı süresinin dolmuş olabileceğini veya yönetim kurulu üyelerinin zamanaşımı defni ileri sürmelerini önleyecek tedbirler alınması gerektiğini haklı olarak ileri süren yazarlar da bulunmaktadır (**Tandoğan**, Zamanaşımı 123; **Çamoğlu**, Zamanaşımı 277).

52 **Çamoğlu**, Sorumluluk 241 vd.; **Helvacı**, Sorumluluk 109; **Helvacı**, Zamanaşımı 274.

53 **Türk** 31.

varılmalıdır” ifadelerini içeren kararı onamıştır⁵⁴. Tazminat davası açabilmenin temel şartlarından biri davacının zarar görmesi olduğuna göre, zamanaşımı süresinin başlaması için de zarar verici fiilin gerçekleşmesi gerekir.

Beş yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı ile çok açık gibi görünen bu hüküm Yargıtay’ın farklı kararlarına konu olmuştur. Özellikle yönetim kurulu üyelerinin yeniden seçilmek suretiyle görevlerini sonraki yıllarda da devam ettirmeleri halinde ihmali hareketlerine göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir⁵⁵.

İki yıllık aşgari süre ise davacının zararı ve sorumlu kimseyi öğrendiği tarihi esas almaktadır⁵⁶. Zararın devam etmesi halinde zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz, en son meydana gelen zararın öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlar⁵⁷.

Davanın bir şirket tarafından açılacak olması halinde öğrenme olgusunun genel kurulun konu hakkında bilgi sahibi olması ile gerçekleşmiş olduğu kabul edilir⁵⁸. Ancak Yargıtay bazı kararlarında öğrenme olgusunu salt bir öğrenme yerine bir tespit raporunun varlığına bağlamıştır⁵⁹.

Üçüncü olarak, alacaklıların şirketler hukuku bağlamında alacaklıları koruyan düzenlemeler kapsamında olmayan zararlar bakımından genel hükümlerin uygulanması gerekir. Bu tür doğrudan zararlarla ilişkin olarak daha

54 11. HD E. 1988/5218, K. 1989/2885, T. 15.05.1989 (hukukturk).

55 “Şirketine açılan kredi yolsuzluğu 1958 senesinde olduğuna göre, beş senelik zamanaşımı bu yönden tahakkuk etmiş ise de; bu krediyi açan idare meclisi üyelerinin vazifesi bu yılda bitmemiş 1964 senesine kadar devam ettiğine göre, her sene bilançosunda husule gelen zararın tahsil ve temini için yapılan muamelelere nezaret etmemeleri ve ihmal etmeleri sebebiyle her hadisede ve her bilanço için yaptığı muamelelerde ihmali hareketleri bulunduğundan bunlar için zamanaşımı 309. madde gereğince o tarihten itibaren başlaması gerekir (TD. E.1972/3561, K.1972/.5858, T. 30.12.1971 (**Türk** 33, 34). Ayrıca bkz. 11 HD E. 1976/430, K.1976/2933, T. 31. 05. 1976 (hukukturk).

56 Zamanaşımı süreleri 6102 Sayılı TTK’da da değiştirilmemiştir (6102 sayılı TTK m. 560).

57 **Mimaroğlu** 121, 122, **Çamoğlu**, Zamanaşımı 269.

58 **Helvacı**, Zamanaşımı 274.

59 “Mahkemece zamanaşımının başlangıç tarihi olarak kabul edilen 1.9.1985 tarihli genel kurulda zarara ve zarar miktarına ittıla söz konusu değildir. Kooperatif zararı 11.8.1987 tarihli tespit raporu ile belirlenmiş ve öğrenilmiştir. Bu sebeple TTK. 309. maddesine göre zamanaşımı gerçekleşmemiştir” (11 HD E. 1989/6367, K. 1989/3541, T. 12. 06. 1989, hukukturk).

önce kira sözleşmesi ve taşınır/taşınmaz satım sözleşmesine ilişkin örnekler verilmiştir. Bu durumda yönetim kurulu üyeleri ile alacaklılar arasında sözleşmeye dayalı bir ilişki olmadığı, şirket ile alacaklılar arasında yapılan bir sözleşmede yönetim kurulu üyelerinin üçüncü kişi olması nedeniyle, alacaklılar yönetim kurulu üyelerine karşı haksız fiile dayanan dava açabilirler. Bu durumda BK m. 60'da düzenlenmiş bulunan bir ve on yıllık zamanaşımı süreleri geçerlidir⁶⁰. Bu süreler zarar ve failin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl, zararı doğuran fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıldır⁶¹.

Zamanaşımı süresi, davacıların öncelikle şirkete dava etmeleri, bundan bir sonuç elde edemedikleri takdirde yönetim kurulu üyelerine başvurmaları halinde, zararı ve faili öğrenme olgusunu şirkete karşı yapılan takibin sonuçsuz kalması ile ilişkilendirerek başlatmak gerekir. Bu sonuç alacaklıların doğrudan zararlarına haksız fiil hükümlerinin uygulandığı ihtimal bakımından geçerlidir. Azami süre olan on yıllık sürenin başlangıcında zaten bir tereddüt bulunmamaktadır. İki yıllık süreyi ise birinci davadan sonuç elde edilemeyeceğinin anlaşıldığı tarihten itibaren iki yıl olarak uygulamak gerekir. Eğer davacı örneğin yönetim kurulu üyelerini şirket ya da kooperatifi ile *birlikte* dava açmış olsa zaten bu tartışmaya da gerek yoktur. Bu sonucun yukarıda ele alınan 15. HD'nin kararı ile uyumlu olduğunun belirtilmesi gerekir⁶².

V. İbra Kararının Etkisi

İbra, şirketin yetkili organının yönetim kurulu üyelerinin söz konusu dönemdeki işlemlerinin hukuka ve işin niteliğine uygun olduğunu belirten bir

⁶⁰ Arslanlı 194; Bozkurt 186. Karşılaştırmak için bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) 611; Çamoğlu, Zamanaşımı 275.

⁶¹ Yeni Borçlar Kanunu m. 72 ile getirilen düzenlemede bir yıllık süre iki yıla çıkarılmıştır. Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.

⁶² "...Bilindiği gibi anonim şirketler birer sermaye şirketi olup şirketin borçlarından dolayı ortakların haklarında takip yapılamaz. Anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri haklarında şirket alacaklılarınca TTK. nun 366 ncı maddesine dayanılarak dava açılması mümkündür. Ancak bu davanın açılabilmesi, 3 üncü kişilerin şirket hakkında takip yapıp sonuç alamamaları halinde mümkün olmalıdır" 15 HD. E. 2007/85 K. 2007/95, T. 16.01.2007(hukukturk).

irade açıklamasıdır. Bu yönüyle menfi bir borç ikrarıdır. Alacaklıların veya ortakların doğrudan uğradıkları zararlar ile ortaklığın zararı arasında bir bağlantı yoktur. Bu nedenle şirketin ibra kararının ortakların veya alacaklıların doğrudan uğradıkları zararları talep etmelerine bir engel teşkil etmemektedir⁶³.

VI. Müteselsil Borçluluk

Yönetim kurulunun organ sıfatıyla yaptığı bütün işlemler ortaklığa izafe edilir. Şirket yönetim kurulu üyelerinin şirket namına yaptığı işlemlerden sorumlu olduğu gibi şirket işlerinin yapılması esnasında neden olunan haksız fiillerden de şirket sorumlu tutulmuştur (TTK m. 321/V). Yönetim kurulu üyeleri görevlerini yaptıkları sırada üçüncü kişilere karşı haksız fiilde bulunmuşlar ise şahsen sorumlu olurlar (MK m. 50/III). Ancak haksız fiilden TTK m. 321/V uyarınca şirket dahi sorumludur. Ancak şirket yönetim kurulu üyelerine rucu edebilir.

İşte TTK m. 321/V hükmü ile *haksız fiili* işleyen yönetim kurulu üyesinin yanında şirketin sorumlu tutulması bunlar arasında bir teselsül olup olmadığı sorununu ortaya çıkarmıştır. Alman ve İsviçre hukukunda da genel olarak teselsül görüşü benimsenmektedir⁶⁴. Konu doktrinde haksız fiiller bakımından ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasında *eksik teselsülün* olduğu, eksik teselsülün olması halinde de zararı ödeyen yönetim kurulu üyesinin ortaklığa rucu edemeyeceği, tam teselsül olması için sorumluluğun hukuki dayanağının aynı olması ve zararın müşterek kusur ile verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁶⁵. *Arslanlı* ise tam ve eksik teselsül ayrımına girmeksizin yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yaptıkları sırada işledikleri haksız fiilden dolayı şirketinde müteselsilen sorumlu olduğunu ifade etmektedir⁶⁶.

Alacaklılar ve pay sahiplerinin doğrudan zararları ile ilgili olarak yönetim kurulu üyelerinin davranışları *haksız fiil* olarak nitelendirilirse şirket ile

⁶³ **Steiger** (Çev. Çağa) 314, 315; **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp) p. 613, 621; **Çamoğlu**, Sorumluluk 239, 240; **Ansay** 145; **İmregün** 250; **Akdağ Güney** 113.

⁶⁴ **Bilgili** 65.

⁶⁵ **Çamoğlu** Sorumluluk 25; **Helvacı**, Sorumluluk 28; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop** 710; **Canyürek** 104.

⁶⁶ **Arslanlı** 190.

yönetim kurulu üyeleri bu görüş uyarınca eksik teselsül çerçevesinde sorumlu olur. Örneğin şirket yönetim kurulunun kusurlu bir şekilde üçüncü bir kişi ile sözleşme yaptığı ve şirketin bu sözleşme hükümlerini yerine getiremediği hallerde üçüncü kişiler kusurlu olan yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilirler.

Ancak yönetim kurulu üyelerinin alacaklı ve pay sahiplerine karşı sorumluluğu, sözleşmenin ihlaline (sözleşme benzeri) dayandırılması halinde sorumluluk hem aynı olgudan hem aynı hukuki sebepten kaynaklanmış olacaktır. Bu durumda yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında tam teselsülün olduğunun kabul edilmesi gerekir⁶⁷. Zira burada biraz önceki örneği tekrar dönecek olursak, şirket ile üçüncü kişi bir sözleşme yapmış ve sözleşme şirket adına ve hesabına yönetim kurulu tarafından imzalanmıştır. İşte hem şirketin hem yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun temelinde bu sözleşme yatmaktadır. Bu sonuç müteselsil borçluluğun şartları bakımından ele alındığında; (1) alacaklı şirket yada yönetim kurulu üyelerinin herhangi birinden alacağının tamamından isteyebilmesi (2) bunlardan dilediğine başvurabilmesi ve (3) alacaklının tatmin edilmesi oranında diğer borçluların borcundan kurtulması⁶⁸, olarak belirtilebilir.

Müteselsil sorumluluğun aynı hukuki sebebe dayanması nedeniyle tam teselsül olduğunun kabul edilmesi halinde, BK m. 134 hükmü gereği müteselsil borçluların birisi bakımından zamanaşımının kesilmesi halinde diğerleri bakımından da kesilmiş olur⁶⁹.

6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanunu ise tam teselsül ve eksik teselsülü düzenleyen BK m. 50 ve 51 yerine m. 61'i sevk etmiştir. Bu hükme göre, *birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorum-*

⁶⁷ Tam teselsül ve eksik teselsül arasındaki farklar için bkz. **Akıntürk** 136 vd.

⁶⁸ **Akıntürk** 35 vd; **Canyürek** 11 vd.

⁶⁹ **Akıntürk** 137, 201 vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop** 1052 vd. Ancak *Canyürek*, doktrinde müteselsil borçlulardan birine karşı zamanaşımının kesilmesinin diğer borçlularını da etkilemesinin doktrinde genel olarak benimsenmediğini ileri sürmektedir. Yazar zamanaşımının kesilmesinin *sadece alacaklının yapacağı takipler ile kesilen zamanaşımına hasredilebilmesinin* isabetli olacağını belirtmektedir (s. 102, 103).

*luluğa ilişkin hükümler uygulanır*⁷⁰. Söz konusu hükme göre aynı zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olanlar arasında da müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu durumda zamanaşımının kesilmesini düzenleyen BK m. 155 hükmü de uygulama alanı bulur. Dolayısıyla şirkete ya da yönetim kurulu üyelerinden birine karşı alacaklının, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurması, icra takibinde bulunması ya da iflas masasına başvurması (6098 Sayılı BK m. 154) halinde zamanaşımı kesilmiş olur.

Yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak olan davada davacının hak kayıplarını önleme kaygısıyla, zamanaşımının durması ya da kesilmesi sonucunu doğuracak biçimde hükümlerin zorlanmaması gerektiği ileri sürülmektedir⁷¹. Zamanaşımına uğramış olan bir borç gerçek anlamda bir borç olarak kalmaya devam ettiği için söz konusu hükümleri alacaklı lehine yorumlamada da bir sakınca olmaması gerekir. Özellikle davacının örneğin şirkete ya da kooperatife karşı süresinde dava açtığı yani dava açmada ihmalkârlık göstermediği hallerde yönetim kurulu üyelerine karşı da aynı sürede dava açmadı diye zamanaşımı definin ileri sürülememesi gerekir. Zira davacı dava açmada bir ihmalkârlık göstermemiştir. Daha önemlisi kanun koyucu BK m. 134 ile buna imkân tanımıştır. Eğer kanun koyucu aksini öngörmüş olsaydı BK m. 134 de öngörüldüğü şekilde müteselsil borçlulardan birine karşı zamanaşımının kesilmiş olmasının diğerlerine etkilemeyeceği şeklinde bir hüküm öngörmesi gerekirdi⁷².

⁷⁰ 818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasındaki hâl için “eksik teselsül”, aynı Kanunun 50 nci maddesindeki hâl için de “tam teselsül” şeklinde yapılan ayırımın öğretide eleştirildiği göz önünde tutulmuş ve Tasarıda bu ayırıma yer verilmiştir. Buna bağlı olarak, 818 sayılı Borçlar Kanununun ikili teselsül sistemi terkedilmiş ve her iki teselsül durumu bir bütün olarak değerlendirilip, aynı hükümlere tâbi tutulmuştur (6098 Sayılı BK Gerekçesi).

⁷¹ Aynı yönde **Franko**, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı ve Başlangıcı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar IV, Ankara 1989, Tartışmalar 55; aksi yönde **Türk** 42, 46, 59.

⁷² Burada alacaklının, davalılardan biri örneğin şirket aleyhine elde ettiği bir mahkeme ilamının yönetim kurulu üyeleri bakımından da kesin hüküm teşkil edip etmediğine işaret etmek gerekir. Kesin hükmün söz konusu olabilmesi için konu, sebep ve tarafların aynı olması gerekir (**Kuru/Arslan/Yılmaz** 790 vd). Müteselsil borçluluğun söz konusu olduğu hallerde tarafların farklı olması nedeniyle kesin hüküm yoktur. Ancak mahkemenin tespit ettiği maddi vakıalar bakımından kesin delil olması mümkündür.

Yönetim kurulu üyeleri ile şirketin alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olduğu kabul edilirken, bu sonuç yönetim kurulu üyelerinin de sorumlu olmasının mümkün olduğu hallerde geçerli olduğunun kabulü gerekir. Şirketin alacaklıya karşı sorumlu olması yönetim kurulu üyelerinin de kendiliğinden sorumlu olduğu anlamına gelmez. Sorumluluk şartları birbirinden farklıdır. Örneğin şirket genel kurulunun almış olduğu bir kararı yerine getirmekle yükümlü olan yönetim kurulu üyeleri bu yükümlülüğü yerine getirmeleri nedeniyle kusurlu sayılmayabilirler. Bu nedenle kusurlarının olmadığı kabul edilebilir.

VII. 6102 Sayılı TTK Açısından

Yeni TTK'da konu şirket alacaklıları bakımından farklı bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni TTK m. 553/I'e göre, *kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde, kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar*. Hükümün kaynağı İsviçre BK m. 754 olup hem doğrudan hem de dolaylı zararlara uygulanır⁷³.

TTK m. 309/IV'ü karşılayan hüküm Yeni TTK m. 560'dır. Bu hükme göre ise, *sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır*⁷⁴.

⁷³ Yeni TTK 553'ün gerekçesi.

⁷⁴ Yeni TTK m. 560'a başka hükümler de yollama yapmıştır. Örneğin, Yeni TTK m. 476'ya göre, (1) Payın itibarî değeri en az bir kuruştur. Bu değer ancak birer kuruluş ve katları olarak yükseltilebilir. Anılan itibarî değer Bakanlar Kurulunca yüz katına kadar artırılabilir.

(2) Birinci fıkraya aykırı olarak çıkarılan paylar geçersizdir; ancak, pay için yapılan ödemedeki doğan haklar saklıdır. Söz konusu payları ihraç edenler, zarar verdikleri kişilere karşı müteselsilen sorumludur. Zamanaşımı hakkında 560 ıncı madde uygulanır.

Bu hükümde payları ihraç eden şirket yönetim kurulları olduğuna göre, pay ihraççı ile ilgili olarak zarar gören üçüncü kişiler Yeni TTK m. 560'da öngörülen süreler içinde yönetim kurulu üyelerine karşı (Yeni TTK m. 553/I) sorumluluk davası açabilirler.

Yeni TTK m. 553'ün gerekçesinde belirtildiği gibi Yeni TTK m. 560'da, TTK m. 309'da olduğu gibi *dolaylı* zarar ibaresine yer verilmemiş olması ve gerekçede de açıkça doğrudan zararların da bu kapsamda olduğunu ifade edilmesi tartışmaları sona erdirecek niteliktedir.

Ancak Yeni TTK m. 555/1'e göre, *şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilirler.* Bu hükümde şirketin uğradığı zararlar bakımından mevcut Kanunda olduğu gibi şirket alacaklıları dolayısıyla uğradığı zararlar bakımından *kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları* 'na karşı dava açma hakkına sahip değildir. Alacaklılar ancak iflas halinde TTK m. 556 çerçevesinde dava açabilirler.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun gerekçesinde kaynak hukukun aksine zamanaşımı sürelerinin iki ve beş yıla indirilmesi "memleketimizin ihtiyaçlarına uygun görülmemesi nedeniyle" kısaltılmıştı. 6102 Sayılı Kanunda ise konuya ilişkin bir açıklama yoktur. Zamanaşımı sürelerinin kaynak hukukta olduğu gibi daha uzun bir süre olması gerekir. Zira ülkemizin özel durumu yani iş hayatındaki hileli davranışların yaygınlığı, davayı uzatmaya yönelik talepler ve mahkemelerin iş yükü⁷⁵ vb bir çok sebep gerçek hak sahiplerinin haklarını elde edememelerine yol açmaktadır. Bu nedenle *Tandoğan*'ın zamanaşımı sürelerinin beş ve on yıla çıkarılması yönündeki teklif⁷⁶ bugün de geçerliliğini korumaktadır⁷⁷.

Zamanaşımı sürelerine ilişkin yukarıda varılan sonuçların yeni TTK açısından yeniden ele alındığında farklılık ortaklar açısından söz konusu olabilir. Diğer bir ifade ile mevcut Kanunun da yer alan *dolaylı* ibaresinin kaldırılması ile birlikte ortakların uğradıkları doğrudan zararlar bakımından da Yeni TTK m. 560'da yer alan iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri uygulanır. Mevcut kanunda dolaylı zararlarda zaten TTK m. 309 uygulandığı için bir değişiklik olmayacaktır. Alacaklılar açısından bizim ulaştığımız sonuçlarda bir değişiklik söz konusu değildir.

⁷⁵ **Tandoğan**, Zamanaşımı 126.

⁷⁶ **Tandoğan**, Zamanaşımı 126. *Çamoğlu* ise iki yıllık sürenin yeterli olduğunu ancak beş yıllık sürenin on yıla çıkarılması gerektiğini belirtmektedir (Zamanaşımı 277).

⁷⁷ Örnek ülkeler için bkz. **Çamoğlu**, Zamanaşımı 268.

VIII. SONUÇ

TTK m. 336 yönetim kurulu üyelerinin şirkete, ortaklara ve alacaklılara karşı sorumluluğunu düzenlemiştir. Ortaklar ile alacaklıların uğradıkları doğrudan zararlar bakımından yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları bir haksız fiil sorumluluğudur.

Bu tespitten sonra alacaklıların ve ortakların doğrudan zararlarına ilişkin zamanaşımı sürelerinin şu şekilde olması gerekir.

İlk olarak, ortakların doğrudan zararları bakımından BK m. 126/IV'ün uygulanması gerekir. Zira TTK m. 309, sadece *dolaylı* zararları kapsadığına göre ortaklar ile ortaklık arasındaki uyumsuzluklar bakımından BK m. 126/IV'de öngörülmüş olan zamanaşımı süresi uygulanmalıdır.

İkinci olarak, alacaklıların şirketler hukuku ile ilgili uğradıkları doğrudan zararlar bakımından TTK m. 309'da belirtilen zamanaşımı sürelerinin uygulanması gerekir. Bu durumda doğrudan zarar gören pay sahiplerinin alacak hakkı, TTK m. 309 uyarınca zararın ve sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten itibaren iki ve zararı doğuran fiilin vuku tarihinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Söz konusu fiilin cezayı gerektirmesi halinde Ceza Kanunu bu fiile daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş ise tazminat davasına o zamanaşımı süresi uygulanır (TTK m. 309/IV).

Üçüncü olarak, alacaklıların şirketler hukuku bağlamında alacaklıları koruyan düzenlemeler kapsamında olmayan zararları bakımından genel hükümlerin uygulanması gerekir. Bu durumda BK m. 60'da düzenlenmiş bulunan bir ve on yıllık zamanaşımı süreleri geçerlidir. Bu süreler zarar ve failin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl, zararı doğuran fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıldır.

Mevcut Kanun bakımından ulaşılan bu sonuç 6102 Sayılı TTK bakımından da büyük ölçüde geçerlidir. Farklılık ortakların doğrudan uğradıkları zarar bakımındandır. Yeni Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte ortakların uğradıkları doğrudan zararlara da Yeni TTK m. 560'da yer alan zamanaşımı sürelerinin uygulanması gerekir.

KAYNAKÇA

Akdağ Güney, Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010.

Akıntürk, Turgut: Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971.

Ansay, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Ankara 1975.

Arslanlı, Halil: Anonim Şirketler II-III İstanbul 1960.

Bilgili, Fatih: Yeni Gelişmelerle İsviçre ve Alman Hukuklarında Anonim Ortaklıkların Organlarının Davranışlarından Dolayı Üçüncü Kişiler Karşısındaki Sorumluluğu ve Organların Tazminat Borcu, Ankara 2004.

Bozkurt, Tamer: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması, TBB Dergisi Sayı 83, 2009.

Canyürek, Murat: Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003.

Çamoğlu, Ersin: Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2007 (**Hukuki Sorumluluk**).

Çamoğlu, Ersin: Anonim Şirket İdare Meclisi Üyelerine Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarında Zamanaşımı”, Batider 1965, C. III (**Zamanaşımı**).

Helvacı, Mehmet: Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Müdürlerin Ortaklığa Karşı Sorumluluklarının Tabi Olduğu Zamanaşımı, Prof. Dr. Fahiman TEKİL’in Anısına Armağan, İstanbul 2003 (**Zamanaşımı**).

Helvacı, Mehmet: Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 1995 (**Sorumluluk**).

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989.

Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2003.

Mimaroğlu, Sait Kemal: Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukukî Mesuliyeti, Ankara 1967.

Pulaşlı, Hasan: Şirketler Hukuku, Adana 2007.

Steiger, F. v.: İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku (2. Basıdan Çeviri T. Çağa) İstanbul 1968.

Tandoğan, Haluk: Anonim Şirket İdare Meclisi Üyelerine Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarının Müruruzamanı Hakkında Bazı Düşünceler”, Batider 1965, C.III, (**Zamanaşımı**).

Tandoğan, Haluk: Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara 1963 (**Üçüncü Şahıs**).

Tekil, Fahiman : Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1998.

Tekinay Selahattin S./**Akman** Sermet/**Burcuoğlu** Haluk/**Altop** Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

Türk, Hikmet Sami: Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı ve Başlangıcı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar IV, Ankara 1989.

Yıldız, Şükrü: Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, Prof. Dr. Fahiman TEKİL’in Anısına Armağan, İstanbul 2003.